

مهاجرت در ایران زنانه شده است؛

به دنبال جایی برای تحقق رویاهای زنانه

اگر سن، جنس و تحصیلات و شغل را جزو شاخص‌های مهم هویتی بدانیم، آن طور که شواهد نشان می‌دهد، هر م سنی جمعیت مهاجران ایرانی خارج از کشور در سال ۲۰۱۷ سال‌مند شده است و از سال ۲۰۱۵ به بعد، سهم زنان مهاجر نسبت به مردان مهاجر به طور قابل توجهی افزایش یافته است. به بیانی دیگر مهاجرت در ایران در حال زنانه شدن است. هم چنین اگر تحصیل را عنصری مهم در هویت بدانیم، ۷۲ درصد ایرانیان در خارج از کشور دارای تحصیلات بالایی هستند و ۶۱ درصد از مهاجران ایرانی دارای مشاغل تخصصی اند و در مقابل ۲۷/۵ درصد در فرزندگی فعال اند و ۱۱ درصد کارگر و یک درصد کارگر ساده هستند. کارشناسان و صاحب‌نظران تاکید دارند تلقی از مساله مهاجرت تغییر کرده و نباید مساله مهاجرت را یک سره منفی دانست؛ گروهی از اندیشمندان هم چنان مهاجران ایرانی را جزو سرمایه ملی به حساب می‌آورند و معتقدند نباید این دسته از شهروندان ایرانی را کاملاً از دست رفته تصور کنیم.

آذر فخری

آن چنان که کارشناسان برآورد کرده‌اند، در سال ۲۰۰۰ به ازای هر ۱۴۰ مرد ۱۰۰ زن وجود داشت، در واقع نسبت مردان یک و نیم برابر زنان بود، این نسبت در سال ۲۰۱۰ به ۱۳۲ مرد در مقابل ۱۰۰ زن رسید؛ این نسبت در سال ۲۰۱۵ به ۱۱۲ مرد در مقابل ۱۰۰ زن کاهش یافت. از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ ترکیب جنسیتی مهاجران به نفع زنان تغییر کرد، گفت: نسبت زنان به ازای مردان در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ تغییر یافت و ترکیب جنسیتی مهاجران ایرانی ۸۸ مرد در مقابل ۱۰۰ زن شد. بنابراین از سال ۲۰۱۵ به بعد سهم زنان مهاجر نسبت به مردان به طور قابل توجهی افزایش یافته است و می‌توان از آن به عنوان زنانه شدن مهاجرت خارجی یاد کرد. کارشناسان می‌گویند این مسئله بسیار هشدار دهنده است و باید علت‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آن بررسی شود.

تغییر وضعیت چند جانبه زنان
به گفته محمود مشفق، عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی افزایش سطح

بازداشت

تحصیلات و به تبع آن میل به تحرک اجتماعی در بین زنان منجر به تحركات مکانی و مهاجرتی بیشتر آن‌ها شده است. سهم جمعیت زنان مهاجر در هر دو نوع مهاجرت داخلی و بین‌المللی افزایش چشمگیری دارد. در حالی که بسیاری از زنان همرا اعضای خانواده‌هایشان مهاجرت می‌کنند، زنانی هم هستند که به تنهایی و مستقل مهاجرت می‌کنند. این پدیده نگرانی‌های عمده‌ای را در زمینه سیاست‌های اساسی در زمینه انطباق پذیری مهاجران زن در محیط شهری و امنیت و حقوق زنان در فرآیندهای مهاجرتی ایجاد کرده است. در گذشته، مردان تأمین کننده درآمد و معاش خانواده بودند و بیرون از منزل کار می‌کردند و زنان فقط در منزل کار می‌کردند و وظیفه فرزندآوری و نگهداری از خانه را بر عهده داشتند، اما امروزه زنان دیگر خود را به این وظایف سنتی محدود نمی‌دانند و همین تغییرات در نگرش و دگرگونی در باورهای نسل جوان و در رابطه با تعریفشان از نقش زن در جامعه، افزایش توقعات و آرزوهای تمایلات اقتصادی و اجتماعی باعث شده است، زنان و دختران برای دسترسی به موقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی بالاتر، بیشتر تلاش کنند. علاوه بر تلاش برای تحرک اجتماعی، یکی از هدف‌های

مهاجرت در سطح تحصیلات

مشفق معتقد است مهاجرت در مقطع تحصیلات دانشگاهی و عالی در ایران به طور روزافزونی در حال افزایش است و مطالعات نشان می‌دهد بین تحرک اجتماعی - که یکی از پارامترهای مهم آن ارتقای سطح تحصیلات است - و تحرک مکانی و مهاجرت همبستگی وجود دارد؛ به همین دلیل هم چنان در آینده سهم زنان در جابه‌جایی‌های داخلی و خارجی افزایش خواهد یافت. باید در نظر داشت، مهاجرت زنان پدیده‌ای است که به طور مستقیم رفتارهای جمعیتی زنان از جمله سن ازدواج، سن باروری، تعداد فرزندان

عمده زنان دست‌یابی به موقعیت بهتر و تحرک مکانی است؛ امکانی که به هر حال در کشور ما برای زنان وجود ندارد. مگر این که به شکل دستوری صورت بگیرد. در واقع بسیاری از کارشناسان اجتماعی - فرهنگی، انواع انتصاب‌های زنانه در بدنه دولت را در سال‌های اخیر، انتصاب‌های دستوری و انتخابی می‌دانند و معتقدند دادن سمت‌های مدیریتی خاص و البته در رده‌های پایین و به خصوص در شهرها و استان‌های محروم و نه در کلان‌شهرها، بیشتر نوعی نمایش است تا وقوع در تغییر نگرش نسبت به جایگاه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی زنان.

مهاجرت زنان
به طور مستقیم رفتارهای جمعیتی آنان از جمله سن ازدواج، سن باروری، تعداد فرزندان و... را تحت الشعاع قرار می‌دهد. همچنین وضعیت و موقعیت اقتصادی و اجتماعی زنان در جامعه مبدأ و فرض آنان از موقعیت‌های خود در جامعه مقصد در تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای آنان نقش عمده‌ای ایفا می‌کند

و... را تحت الشعاع قرار می‌دهد. در مهاجرت‌های مستقل زنان، وضعیت و موقعیت اقتصادی و اجتماعی زنان در جامعه مبدأ و فرض زنان از موقعیت‌های خود در جامعه مقصد در تصمیم‌گیری برای مهاجرت نقش عمده‌ای ایفا می‌کند: «تحرک مکانی و اجتماعی دو استراتژی شناخته شده برای دسترسی به امتیازات اجتماعی بین مردان و زنان است. دسترسی یک پدیده جنسیتی است، نوع، میزان و حدود انواع دسترسی با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع بین‌زنان و مردان

متفاوت است. تحولات اقتصادی - اجتماعی و نوسازی، زمینه‌های دسترسی به امتیازات اقتصادی - اجتماعی را برای زنان به شدت افزایش داده است. امروز زنان به دنبال دسترسی به تحصیل، اطلاعات، پول، امکانات، مهارت، موقعیت اجتماعی، مشارکت اجتماعی و... هستند. یکی از اهرم‌های زمینه‌ساز برای دسترسی‌های بیشتر به این امتیازات تحرک مکانی و مهاجرت است.

تحولات شرایط اقتصادی - اجتماعی در کشور، افزایش چشمگیر زنان در تحصیلات عالی و تمایل زنان به مشارکت‌های اقتصادی و اجتماعی زمینه‌ساز تحرک جغرافیایی را برای آن‌ها بیشتر فراهم کرده است.

نگرانی‌ها در مورد مهاجرت زنان

پدیده مهاجرت زنان، باروند افزایشی که دارد، نگرانی‌هایی را موجب شده است. در واقع این طور نیست که زنان با تحصیلات بالا و یا با موقعیت‌های مالی مناسب، تصمیم به مهاجرت می‌گیرند و در کشور مقصد به جایگاه دلخواه خود دست می‌یابند. مهاجرت در هر نوع تحصیلی یا شغلی یا به عنوان گریز از محدودیت‌های اجتماعی، برای زنان حاشیه‌های خاصی به همراه دارد. چرا که زنان آسیب‌پذیری‌های خاصی نیز دارند که این مورد را در نظر افراد سودجو دور نمی‌ماند و همواره احتمال مورد سوءاستفاده قرار گرفتن زنان وجود دارد.

به گفته آناهیتا سیفی، استادیار حقوق بین‌الملل گروه مطالعات زنان و خانواده دانشگاه علامه طباطبایی، جنس و سن افراد نقش کلیدی در مهاجرت دارد: «و آن‌ها را بیشتر یا کمتر با توجه به شغولت جنسی و پانوع خاصی از استثمار نیروی کار و قاچاق انسان مواجه می‌کند». سیفی از مهاجرت زنان به عنوان کارگر، پناهنده، دانشجوی، شکرکای تجاری و... با نام زنانه شدن مهاجرت نام می‌برد: «این نوع مهاجرت شدیداً تحت تأثیر جنسیت است و می‌تواند محدودیت‌ها و فرصت‌ها و انگیزه‌هایی برای مهاجرت باشد. اگر در گذشته زن به عنوان فرد وابسته به مرد مهاجرت می‌کرد، بسیاری از زنان مجرد و یا زنان با کودکان خود مهاجرت می‌کنند».

زنانی که مهاجرت می‌کنند، معمولاً رویاهایی در سر دارند و نقشه‌هایی برای رسیدن به ایده‌آل‌هایشان و حتماً این تصور در پس ذهن‌شان نهفته است که در کشور مقصد، امکانات بهتر و شرایط مناسب‌تری برای تحصیل یا کار خواهند داشت. اما آن چنان که سیفی اشاره می‌کند: «در همه جای دنیا هنوز سنت‌های مردسالارانه و نهادهایی که زن را در پایین‌ترین رتبه نیروی کار قرار

دولت‌ها موظفند با ترویج حمایت از حقوق زنان، دسترسی زنان به تحصیلات، به امکانات مناسب در بازار کار و داشتن برابری در مسائل خانوادگی از زنان و کرامت او آن چنان که شایسته است حمایت کنند

می‌دهند، وجود دارند. اگر زنان به همین دلیل تصمیم به مهاجرت می‌گیرند باید متوجه باشند که مهاجران زن در معرض سطح شدید انواع مختلف از تعصب، تبعیض، استثمار و خشونت قرار دارند و تعداد قابل توجهی از مهاجرین زن از بدهد رفتاری، بی‌عدالتی و فقر نسبی و از خودبیگانگی رنج می‌برند.»

مهاجرت زنان و وظیفه دولت‌ها و کنوانسیون‌ها

زنانه شدن مهاجرت از نظر برخی محققان می‌تواند فرصت‌ها و چالش‌هایی برای زنان ایجاد کند. مهاجرت می‌تواند دولت‌ها را متوجه نقص در هنجارهای اجتماعی عادلانه، بحقوق زنان و دسترسی به منابع کند. سیفی چنین دامه می‌دهد: «مهاجرت می‌تواند تا حد مفید باشد، اما محدودیت‌های زیادی هم ایجاد می‌کند، مانند هنجارهای اجتماعی و قوانین محدود یا انواع تبعیض نژادی و جنسیتی. بسیاری از کنوانسیون‌ها، اعلامیه‌ها و قوانین بین‌المللی در راستای حفاظت از حقوق مهاجران زن ایجاد شده است و کشورها اقداماتی برای بهبود منافع مهاجران و کاهش آسیب‌پذیری و خطرات برای آن‌ها انجام داده‌اند. اما هنوز زنان مهاجر، با خطرات زیادی مواجه هستند و برابری فرصت‌ها در خیلی از کشورهای مقصد، درست مانند کشور مبدأ مورد قبول قرار نگرفته است.»

بنابر این به نظر می‌رسد دولت می‌تواند با باید با تصویب برخی قوانین مرتبط با حقوق زنان در زمینه خانواده، کار و نیز برقراری برابری‌های عملی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و الحاقی به معاهدات و کنوانسیون‌های حمایت از حقوق زنان در داخل کشور، از زنانه شدن مهاجرت و لاجرم از آسیب دیدن زنان جلوگیری کند. زنان این روزها سهم قابل توجهی که در مهاجرت‌ها دارند و دولت در این مورد نباید خود را به غفلت بزند؛ دولت‌ها موظفند با ترویج حمایت از حقوق زنان، دسترسی زنان به تحصیلات، به امکانات مناسب در بازار کار و داشتن برابری در مسائل خانوادگی از زنان و کرامت او آن چنان که شایسته است حمایت کنند.

وی تقابل میان «اعتماد و بی‌اعتمادی» منجر به ساخت دنیای درون روانی ایمن برای نوزاد می‌شود، به گونه‌ای که اگر نیازهای وی تأمین شود، محیط، خانواده و جهان پیرامون او امن و قابل اعتماد خواهد بود و احساس امنیت و اعتماد در وجود وی تثبیت می‌شود. اما اگر نوزاد در گذار از این مرحله با شکست و ناکامی مواجه شود و نیازهای اولیه و حیاتی او به فوریت تأمین نشود، احساس بی‌اعتمادی و ناایمنی در درون وی نهادینه می‌شود و بر این اساس هسته ساختار شخصیت او برای همیشه نامطمئن و بی‌بیمناک باقی می‌ماند.

از اینرو می‌توان گفت شکل‌گیری اعتماد از بستر و کانون خانواده شروع می‌شود و بر اساس مدل و نوعی که شکل گرفته، به دیگران نیز سرایت می‌کند. بنابراین اگر فردی هسته‌ای که در اعتماد کردن به دیگران مشکل دارد باید حتماً با کمک یک در مانگر و متخصص روانشناس به بررسی این موضوع بپردازد که نخستین بار چه زمانی در زندگی و روابط اجتماعی خود دچار این مشکل شده‌اید! از طریق مشورت و به کاربردن راه‌حل‌های درمانی مختلف با کمک روانشناس می‌توانید ریشه مشکل خویش را بیابید و با تغییر در الگوهای رفتاری خود دوباره در جهت رشد و پرورش اعتماد کردن به دیگران گام بردارید.

از گوشه و کنار

رئیس کمیته محیط زیست شورای شهر: پارک پردیسان شرایط خوبی ندارد

رئیس کمیته محیط زیست و خدمات شهری شورای شهر تهران با تاکید بر این که پارک پردیسان در ایام نوروز ۹۸ شرایط خوبی برای حضور شهروندان نداشت، گفت: باید نواقص زیرساختی پارک پردیسان در اسرع وقت برطرف شود. سید آرش حسینی میثالی در یکصدوسی و پنجمین جلسه علنی شورای اسلامی شهر تهران، افزود: از زمانی که پارک پردیسان تحویل شهرداری تهران شده بحث توسعه آن به شکل سابق منتهی شده است. این عضو شورای شهر تهران در تذکری به شهردار تهران تاکید کرد: با وجود اقدامات گسترده شهرداری برای تأمین اوقات فراغت شهروندان در نوروز ۹۸ پارک پردیسان شرایط مناسبی برای حضور مردم نداشت. با توجه به تفاهم میان سازمان محیط زیست و شهرداری تهران، لازم است با رعایت ملاحظات حفاظتی، پارک پردیسان نقایص و کمبودهای زیرساختی را برطرف کند. لذا از شهرداری تهران می‌خواهم در اسرع وقت برنامه کوتاه مدت بهسازی محیطی را به همراه گزارش اقدامات انجام گرفته از زمان تحویل این پارک، به شورای شهر تهران ارسال کند.

یک مسئول در وزارتخانه:

اوتیسم، دغدغه وزارت بهداشت است

مهدی شادنوش رئیس مرکز مدیریت پیوند و درمان بیماری‌های وزارت بهداشت تاکید کرد:

اوتیسم اختلالی است که باید به آن پیروان و آن را با قدرت بیشتری دنبال کنیم. اوتیسم دغدغه ماست و با قوت آن را پیگیری می‌کنیم و نمی‌خواهیم این بحث را به سازمان دیگری پاس دهیم، بلکه می‌خواهیم تلاش کنیم که دردی از مردم درمان شود. توانبخشی، آموزش، درمان و حمایت‌های مالی چند کلیدواژه مهم در حوزه اختلال اوتیسم است به نوعی چندوجهی اوتیسم محسوب می‌شوند و این وجه متفاوت و متنوع، حضور و کار جمعی سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مختلفی را می‌طلبد. بر همین اساس متولیان اصلی اوتیسم یعنی وزارت بهداشت، سازمان بهزیستی و سازمان آموزش و پرورش استثنایی در این حوزه تقسیم‌کاری کشوری را شکل داده‌اند؛ به طوری که غر الگوری مبتلایان به اختلال اوتیسم از تولد تا دو سالگی با وزارت بهداشت، دو تا پنج سالگی با سازمان بهزیستی و از پنج سالگی به بعد بر عهده آموزش و پرورش استثنایی است. البته با وجود این تقسیم‌کار هم چنان چالش‌هایی در زمینه آموزش‌های دانشگاهی کارشناسان اوتیسم، ورود اوتیسمی‌ها به مدارس عالی یا استثنایی، در مان و توانبخشی آن‌ها و برخی موازی‌کاری‌ها در این حوزه پابرجاست که تدوین سند ملی اوتیسم با همکاری شرکای اصلی و مشورت انجمن اوتیسم ایران می‌تواند این چالش‌ها را تا حدودی برطرف کند.

عضو شورای شهر تهران:

شاهد تکرار رفتار ناشایست

با خبر نگاران هستییم

عضو شورای شهر تهران در خصوص رفتار ناشایست با خبرنگاران به شهرداری تهران تذکر داد. احمد مسجدجامعی در صدوسی و پنجمین جلسه علنی شورای شهر تهران طی تذکری گفت: در شورای شهر پیشین مطلبی تحت عنوان «خبرنگار، خبرنگار است» نوشته بودم و مناسبت آن هم برخورد نامناسب با یکی از خبرنگاران شورای شهر بود. عضو شورای شهر تهران ادامه داد: متأسفانه شاهد تکرار این رفتار هستییم. یکی از خبرنگاران با سابقه و خوشنام گزارش در خصوص بیزش مترو در خط ۶ منتشر کرده و این گزارش از باب نگرانی بوده است. اگر این گزارش به هر دلیل مورد تأیید مدیران شهری نبوده می‌تواند آن را تکذیب کنند. اما متأسفانه حوزه ذریعاً از لفظ ناشایست استفاده کرده است. این گونه صحبت کردن در هیچ دوره‌ای ادبیات رایج مدیران شهری با خبرنگاران نبوده است.

می‌توان به کسی اعتماد کرد؛ آری یا نه؟!

فاطمه ناصح، دکترای روانشناسی عمومی

برای همه افراد شرایطی پیش آمده که بیکار که در هیاهوی زندگی با آدم‌هایی غیر قابل اعتماد روبرو شوند که بخاطر اعتماد کردن به آنها خسارات و صدمات جبران‌ناپذیری را بر دوش کشیده‌اند؛ فرد سوءاستفاده‌گر ممکن است همسر سابق، یک دوست قدیمی، همکار یا حتی یکی از اعضای خانواده فرد بوده که از اعتماد وی سوءاستفاده کرده و ضرر به مهلک و زنج‌آوری را به زندگی او وارد ساخته است. به عبارتی می‌توان گفت همه آدمیان ممکن است در نتیجه اعتماد به افراد نامناسب زندگی خویش، آسیب‌های ناراحت‌کننده‌ای را متحمل شوند که شرایط روحی و روانی آنها را به شدت تحت تأثیر قرار دهد؛ گوییکه سایه سیاه تجربیات گذشته مانع از آن شود که اکنون نیز نتواند مابقی روزهای زندگی خود را در آرامش سپری نماید.

اعتماد کردن به افرادی که در زندگی با آنها سروکار دارید بر روی کیفیت زندگی تأثیر شگرفی می‌گذارد؛ اینکه شخصی در زندگی به چه کسی و یا چه چیزی اعتماد نماید، یکی از مسائل مهم و حائز اهمیت در شکل‌گیری روابط و تعاملات اجتماعی محسوب می‌شود. به تعبیری دیگر می‌توان گفت همانطور که اگر به تارهای سست عنکبوت دست بزنید، به راحتی از هم گسسته می‌شوند، دوستی‌های خاله خرسه هم از همین ویژگی وام گرفته‌اند و می‌توانند مانند تارهای عنکبوت عمل کنند. بنابراین آنچه در دوستی‌های معروف به خاله خرسه بیش از پیش به چشم می‌خورد این است که افراد با بی‌اعتمادی زیر آب هم را می‌زنند و پایه‌های رفاقت را سست می‌کنند.

از اینرو سوال بسیار مهمی که ممکن است ذهن بسیاری از افراد را درگیر کند آن است که، با وجود تجربیات تلخ و ناخوشایند گذشته، چطور می‌توانند اعتماد به نفس خویش را باز یابند و مجدداً به دیگران اعتماد کنند؟ در پاسخ به این پرسش روانشناسان معتقدند اعتماد کردن به دیگران دارای شدت و